

УДК 349.2

ФУНКЦІЇ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТВОРЧИХ ПРАЦІВНИКІВ

Медвецька О.О.,

аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті з'ясовано функції охорони праці творчих працівників. Виокремлено авторську класифікацію цих функцій. З'ясовано роль і значення кожної з них.

Ключові слова: функції, охорона праці, творчі працівники, творча праця, трудова діяльність.

В статье выяснено функции охраны труда творческих работников. Выделено авторскую классификацию данных функций. Выяснена роль и значение каждой из них.

Ключевые слова: функции, охрана труда, творческие работники, творческая работа, трудовая деятельность.

Medvetska O.O. FUNCTIONS OF LABOR PROTECTION OF CREATIVE WORKERS

In the article the types of functions of the protection of work of creative workers are defined. The author's classification of these functions is singled out. The role and significance of each of them is determined.

Key words: functions, labor protection, creative workers, creative work, labor activity.

Актуальність дослідження функцій охорони праці творчих працівників зумовлена особливостями трудової функції цієї категорії працівників. Творчі працівники провадять творчу діяльність на професійній основі, результатом якої є створення або інтерпретація творів у сфері культури та мистецтва, публічно представляють такі твори на виставках, шляхом публікації, сценічного виконання, кіно-, теле-, відеопоказу тощо та / або є членами творчої спілки, та / або мають державні нагороди за діяльність у сфері культури і мистецтва, а тому на них поширюються норми Кодексу законів про працю України з особливостями, передбаченими трудовим законодавством та іншими нормативно-правовими актами, колективними договорами, локальними актами, трудовими договорами. Тобто, функції охорони праці творчих працівників мають свої особливості, що зумовлює необхідність їх встановлення.

Дослідження цього питання набуває особливого значення нині, оскільки воно має не лише теоретичне, а й практичне значення за умови сприяння правильному застосуванню правових норм. Враховуючи те, що на шляху до євроінтеграції Україна взяла на себе зобов'язання щодо реформування сфери охорони праці, звернення до дослідження зазначених категорій необхідне для подальшого розвитку правового регулювання праці творчих працівників, оскільки в сучасній науковій літературі питання функцій цього інституту належно не розглянуте.

Оскільки функції охорони праці творчих працівників сьогодні не вивчалися, серед дослідників насамперед виділимо тих, які здійснювали теоретичне встановлення більш загальних правових категорій, зокрема охорони праці різних категорій працівників, а також тих, котрі зробили внесок у наукову розробку інституту творчих працівників як суб'єктів трудових правовідносин. До них віднесемо таких, як С.В. Аристова, І.А. Богдан, І.М. Боровик, Л.Ю. Бугров, Т.М. Вахонєва, І.А. Ветухова, Г.С. Гончарова, О.І. Запорожець,

В.В. Зацарний, Д.В. Зеркалов, Р.А. Карімова, В.С. Коз'яков, Г.А. Коршунова, А.Б. Кушнір, Л.О. Мітюк, А.М. Одарченко, М.С. Одарченко, О.Т. Панасюк, О.І. Полукаров, О.С. Протоєрейський, Р.В. Сабарно, В.І. Степанов, К.Н. Ткачук, Г.М. Франчук, М.О. Халімовський, Я.М. Черненко, І.В. Шудренко. Проте жоден із зазначених дослідників не аналізував працю творчих працівників у контексті її охорони або ж особливості охорони праці творчих працівників, що і зумовлює доцільність нашого дослідження.

Наступною взаємопов'язаною категорією із попередніми проаналізованими нами є функції охорони праці творчих працівників. «Функція» визначається у Юридичній енциклопедії за редакцією Ю.С. Шемшученка як напрями чи види впливу права на суспільні відносини, за допомогою яких виражається роль і призначення права в суспільстві та державі, його соціальна цінність і найважливіші риси [1, с. 604]. Іншими словами, визначаючи функції охорони праці творчих працівників, ми встановлюємо конкретні визначені напрями впливу права на суспільні відносини охорони праці творчих працівників, згідно з якими виражаються їх головні особливості.

Функції в науці охорони праці розглядають науковцями у двох площинах:

1) як функції управління охороною праці [2, с. 48–50];

2) як функції служби управління охороною праці [3, с. 27–28; 4, с. 51].

Тобто, навіть таке поняття, як функції охорони праці працівників, сьогодні відсутнє у правовій науці взагалі, а функції охорони праці творчих працівників тим паче ще не розглядалися вітчизняними науковцями.

Так, у підручнику «Основи охорони праці» (ред. кол.: М.С. Одарченко, А.М. Одарченко, В.І. Степанов і Я.М. Черненко) визначені такі функції управління охороною праці:

1) функція планування організаційно-технічних заходів з охорони праці;

2) функція організації роботи з охорони праці;

- 3) функція контролю;
- 4) функція координації;
- 5) функція стимулювання [5, с. 48–50].

Враховуючи попереднє дослідження, можемо дійти висновку, що кожна з функцій може бути притаманною охороні праці творчих працівників. Так, без планування організаційно-технічних заходів з охорони праці неможливо вирішити поточні задачі охорони праці. За загальним правилом, планування базується на статистичній інформації про професійні захворювання та травматизм під час виконання трудових обов'язків. Тому без планування неможливо чітко визначити, у який саме спосіб вирішуватимуться наявні проблеми. Функція організації роботи з охорони праці полягає у виборі найефективніших шляхів для управління охороною праці на підприємстві чи в організації. Реалізація цієї функції може здійснюватися шляхом створення спеціальних служб, прийняття внутрішніх положень тощо. Функція контролю передбачає утворення служби управління охороною праці, яка і стежитиме за ефективністю охорони праці на підприємстві чи в організації. Функція координації передбачає регулювання охорони праці, а саме розробку та виконання наказів, розпоряджень і приписів, проведення нарад тощо. Функція стимулювання – зацікавлення працівника у додержанні правил і вимог охорони праці. Іншими словами, кожна з виділених дослідниками функцій може бути характерна і для охорони праці творчих працівників.

Автори підручника «Основи охорони праці» за редакцією К.Н. Ткачука і М.О. Халімовського до основних функцій управління охороною праці відносять:

- 1) функцію прогнозування і планування робіт;
 - 2) функцію організації та координації робіт;
 - 3) функцію обліку показників, аналізу й оцінки стану умов і безпеки праці;
 - 4) функцію контролю за станом охорони праці та функціонуванням служби управління охороною праці;
 - 5) функцію стимулювання роботи з удосконалення охорони праці [6, с. 98].
- Оскільки передбачений дослідниками перелік функцій повністю дублює попередній проаналізований нами, зробимо висновок про те, що в науці охорони праці сьогодні сформувалося єдине бачення сутності функцій управління охороною праці.

Як нами зазначалося раніше, інша група дослідників розглядає функції охорони праці через призму функцій служби управління охороною праці на підприємстві. Так, І.В. Шудренком виділено такі функції:

- 1) функцію прогнозування виробничого ризику;
- 2) функцію організації, планування та координації роботи з охорони праці;
- 3) функцію правового, інформаційного, методичного забезпечення охорони праці;
- 4) функцію кадрового і професійного забезпечення охорони праці;
- 5) функцію проектно-конструкторського, метрологічного, технологічного, матеріально-технічного забезпечення охорони праці;

6) функцію нормалізації санітарно-гігієнічних умов праці;

7) функцію лікувально-профілактичного, медичного й соціального забезпечення охорони праці;

8) функцію мотивації безпечної роботи;

9) функцію контролю за станом охорони праці;

10) функцію обліку, аналізу й оцінки показників стану умов і безпеки праці та функціонування служби управління охороною праці [3, с. 27–28].

Вже зі змісту самих функцій можна дійти висновку, що кожна з них безпосередньо пов'язана з діяльністю служби. Тобто, зазначена класифікація функцій має не загальний, а досить конкретизований характер. Саме тому її тлумачення через призму охорони праці творчих працівників неможливе.

Такий самий висновок можна зробити і з позиції В.Г. Грибана й О.В. Негодченка [4, с. 51], згідно з якою на службу охорони праці на підприємстві покладено виконання таких функцій:

1) функції розробки цілісної ефективної програми охорони праці на підприємстві;

2) функції оперативно-методичного керівництва охороною праці на підприємстві;

3) функції розробки заходів для досягнення нормативів охорони і гігієни праці;

4) функції проведення ввідного інструктажу та контролю за проведенням інструктажів на виробництві;

5) функції забезпечення робітників необхідними інструкціями та нормативними документами з питань охорони праці;

6) функції паспортизації цехів, робочих місць;

7) функції обліку й аналізу нещасних випадків, професійних захворювань, аварій і підготовки статистичних звітів із питань охорони праці;

8) функції розробки поточних і перспективних планів, проведення конкурсів оглядів із питань охорони праці;

9) функції підвищення кваліфікації і перевірки знань з охорони праці.

Таким чином, з урахуванням того, що у вітчизняній юридичній науці сформувалося єдине бачення функцій охорони праці, зробимо висновок, що **функціями охорони праці творчих працівників є:**

1) функція прогнозування і планування організаційно-технічних заходів з охорони праці творчих працівників;

2) функція організації та координації робіт щодо охорони праці творчих працівників;

3) функція контролю за станом охорони праці та функціонуванням служби управління охороною праці творчих працівників;

4) функція стимулювання роботи з удосконалення охорони праці творчих працівників.

Так, функція прогнозування і планування організаційно-технічних заходів з охорони праці творчих працівників вважається визначальною, оскільки до початку будь-яких робіт необхідно спрогнозувати характерні для певної сфери професійні захворювання та професійний травматизм. Роз'яснимо це положення на прикладі працівників театрів і положень Наказу Держгірпромнагляду «Про затвер-

дження Правил охорони праці для працівників театрів і концертних залів» від 25 грудня 2009 р. № 210 [7]. Як нами вже було встановлено, прикладом професійного травмування творчих працівників є їх участь у батальних сценах, під час яких працівнику може бути нанесена травма. Внаслідок прогнозування і планування організаційно-технічних заходів з охорони праці творчих працівників, котрі беруть участь у батальних сценах, було встановлено таке: по-перше, під час постановки батальних сцен (фехтування, рукопашного бою, бійок тощо) вживаються заходи для забезпечення безпеки акторів та учасників масових сцен і запобігання травмам; по-друге, постановник батальних сцен подає до дирекції театру, концертного залу письмові рекомендації з охорони праці під час виконання поставленої композиції в структурі руху й у просторовому розташуванні виконавців, а також засоби захисту від травм (захисні жилети, мати, сітки тощо); по-третє, роботодавець на підставі рекомендацій постановника батальних сцен видає наказ, яким передбачено конкретні вимоги до виконавців і заходи щодо їхнього забезпечення захисними засобами працівників постановочної частини; по-четверте, перед кожним спектаклем, концертом режисер (помічник режисера), котрий веде спектакль, концерт, інструктує виконавців, а найбільш небезпечні фрагменти батальних сцен репетируються. Передбачення усього вищезазначеного було б неможливим без функції прогнозування і планування, оскільки можливі небезпеки під час виконання трудових обов'язків не визнавалися б такими.

Функція організації та координації робіт щодо охорони праці творчих працівників по суті об'єднує у своєму змісті дві самостійні функції, які є дуже близькими за змістом і взаємопов'язаними. Організація роботи з охорони праці творчих працівників полягає у виборі та формуванні такої структури управління охороною праці на підприємстві чи в організації (наприклад, у театрі чи концертній залі), котра б найкраще відповідала меті охорони праці, а саме створенню безпечних і здорових умов праці. Саме тому участь в управлінні охороною праці беруть всі посадові особи відповідного підприємства чи організації, й ефективність охорони праці творчих працівників безпосередньо залежить від діяльності таких осіб щодо організації роботи усіх складових частин механізму охорони праці. Для цього на підприємствах чи в організаціях розробляються відповідні документи, які можна віднести до реалізації координаційної функції

охорони праці творчих працівників. У таких документах встановлюються взаємозв'язок, обов'язки й права служб, структурних підрозділів, посадових осіб у системі управління охороною праці творчих працівників, що і дає можливість стверджувати про єдність функції організації та координації робіт щодо охорони праці творчих працівників.

Функція контролю за станом охорони праці та функціонуванням служби управління охороною праці творчих працівників передбачає діяльність служби з охорони праці, яка підпорядковується керівнику підприємства. Фахівці служби стежать і контролюють ефективність охорони праці творчих працівників, здійснюють облік показників, виявляють причини невиконання законів, стандартів, правил і норм з охорони праці. Наслідком здійснення цієї функції є розробка пропозицій щодо покращення показників охорони праці творчих працівників.

Функція стимулювання роботи з удосконалення охорони праці творчих працівників полягає у зацікавленні самих працівників в ефективності цього інституту. Тобто, ця функція полягає у формуванні в творчих працівників розуміння неухильного виконання встановлених правил та інструкцій, а також ініціювання удосконалення охорони праці у тих моментах, де вона його потребує. Таким чином, реалізація цієї функції є однією з важливих передумов для функціонування усієї системи охорони праці творчих працівників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Юридична енциклопедія : в 6 т. / гол. ред. : Ю.С. Шемшученко та ін. ; Нац. акад. наук України ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАНУ. Т. 6. Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2004. 768 с.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV. *Офіційний вісник України*. 1999. № 42. Ст. 47.
3. Шудренко І.В. Основи охорони праці : навчальний посібник. Житомир : Видавець О.О. Євенок, 2016. 214 с.
4. Грибан В.Г., Негодченко О.В. Охорона праці : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2011. 280 с.
5. Атаманчук П.С. Основи охорони праці : навчальний посібник / М-во освіти і науки України, Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. Київ : Центр навчальної літератури, 2011. 221 с.
6. Основи охорони праці : підручник. / К.Н. Ткачук та ін. ; за ред. К.Н. Ткачука і М.О. Халімовського. Київ : Основа, 2006. 448 с.
7. Про затвердження Правил охорони праці для працівників театрів і концертних залів. Наказ Держгірпромнагляду від 25 грудня 2009 р. № 210. *Офіційний вісник України*. 2010. № 8. С. 257. Ст. 413.